

TURAN EROL

Turan Erol'un resimleri Milli Reasürans Sanat Galerisi'nde. Turan Erol "Bitmiş bir resim, resmin büyüsunü bozar" diyor...

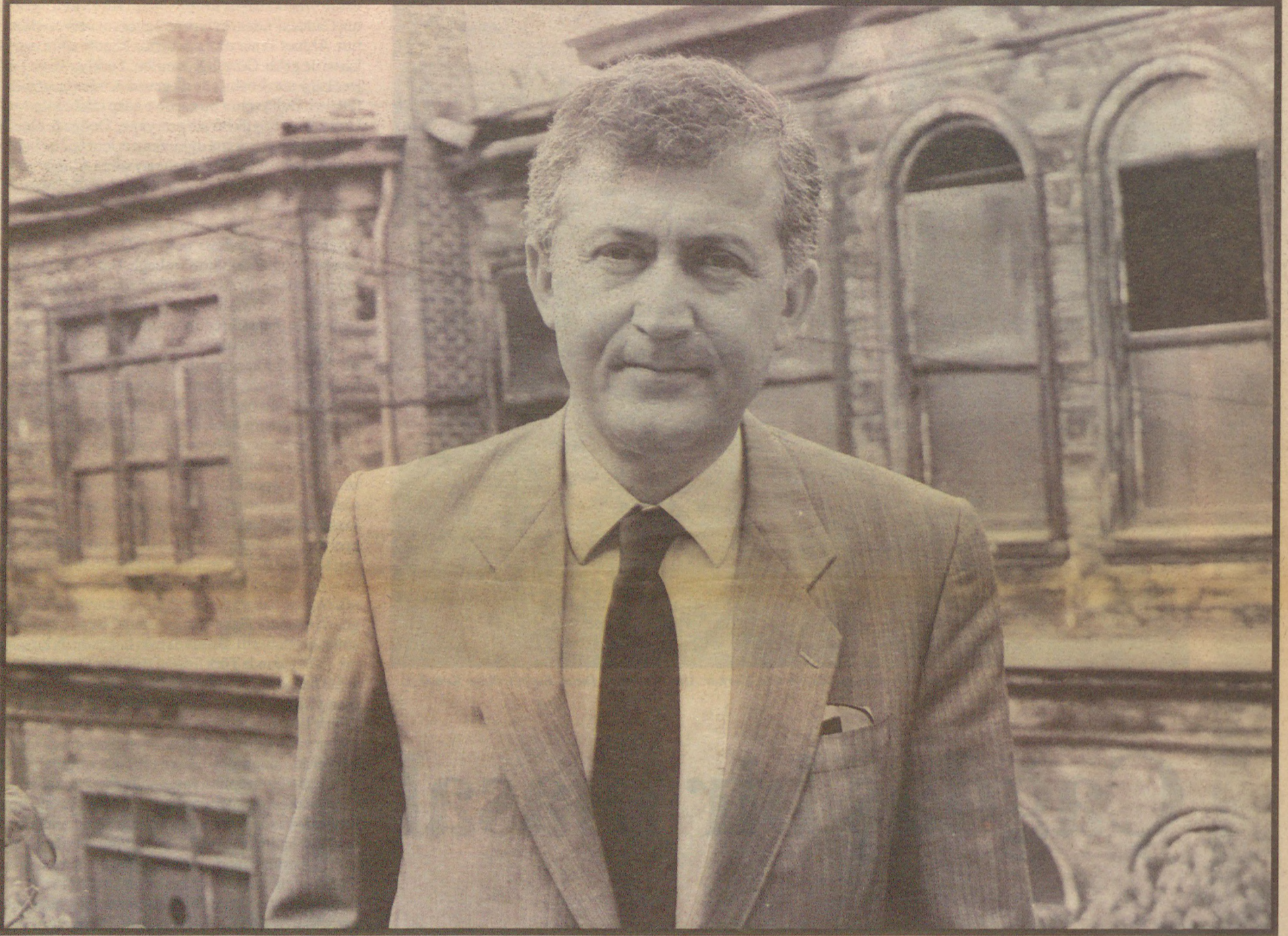
■ 6. SAYFADA

HATILLA KORUNUN

Depremlerin yıkıcı etkisini en aza indirmek için kullanılan yöntemlerden biri de "hatıl". Taş, tuğla ya da ağaçtan yapılıyor.

■ 12. SAYFADA

ÖĞRENCİM AHMET TANER

Siyaset bilimci, gazeteci, köşe yazarı, politikacı, öğretim üyesi... İletişim Fakültesi'nde dersini verdiği terör, geçen hafta onu aramızdan aldı. Hocası Nermin Abadan Unat'ın kaleminden Ahmet Taner Kışlalı...

Anlatacaklarım gerçek hayata dönüştürülmüş bir masaldır. Bir varmış, bir yokmuş, uzun boylu, güzel endamlı, yakışıklı bir delikanlı olacak olan bir çocuk, gelenek ve inançlarına saygılı bir ailenin üç erkek çocuğunun en küçüğü olarak 1939'da Tokat'ın Zile ilçesinde dünyaya gelir. Adını Ahmet Taner koyarlar. İlk ve orta okulu Kilis'te okur, sonra İstanbul'a gelip Kabataş Erkek Lisesi'nde ilk defa olarak aile yuvasından uzak yatılı okulun neşeli ve hüzünlü yönlerini öğrenir. Liseden sonra o dönemin en itibarlı yüksek öğrenim kurumlarından Siyasal Bilgiler Fakültesi'nin giriş sınavını kazanır. 1963'te

İdarî şubeden mezun olunca gazetecilik alanında epey mesafe almış bulunur. Ağabeyi Mehmet Ali gibi o da kamuoyunu aydınlatmak amacı ile gerçekleri yazmaya erken yaşta başlamıştır. Sınıf arkadaşı Prof. Dr. Ergun Türkcan onu sistematik çalışan, çok okuyan, basına karşı özel bir ilgi duyan, siyasal duyarlılığı yüksek bir arkadaş olarak anlatır.

Mülkiye'de edinmiş olduğu bilgilerle yetinmez, yurtdışına gitmek ister, Fransa'yı, ışıklar beldesi Paris'i seçer. Siyaset bilimi alanında doktora kaydolar ve özellikle siyasi partiler ve kadınların siyasal katılımı konusunda yepyeni görüşler üreten Maurice

Devamı 2-5. sayfada

Basın Yayın Yüksek Okulu: İlhan Unat, Nermin Abadan-Unat, Türker Alkan, Ahmet Taner Kışlalı, Neşe Kemikçi.

Çağdaş bir masal

Mülkiye'de edinmiş olduğu bilgilerle yetinmedi. Fransa'yı, ışıklar beldesi Paris'i seçti. Siyaset bilimi alanında doktora kaydoldu. Özellikle siyasi partiler ve kadınların siyasal katılımı konusunda yepyeni görüşler üreten Maurice Duverger'nin yanında çalışmaya başladı. "Çağdaş Türkiye'de Siyasal Güçler" adlı doktora tezi Duverger tarafından övgü ile kabul edilince Türkiye'ye geri döndü.

1. Sayfanın devamı

Duverger'nin yanında çalışmaya başlar.

Tesadüfler beni 1966 Ekim ayında Millî Komisyonun üyesi olarak Paris'te UNESCO genel kuruluna götürdü. Cumhuriyet Bayramı'nı o yıl heyetimizle birlikte T.C. Büyükelçiliği'nde kutladık. Büyükelçimiz rahmetli Hasan Esat Işık'tı. Demokratik ruhlu diplomatımız kendi konuşmasından sonra sözü Paris'te bulunan Türk öğrencilerinin temsilcisine bıraktı. Sabahın soluk ışıkları arasında, Atatürk'ün kırmızı çiçeklerle süslü büstünün yanında birdenbire eski öğrencimi farkettim. Sevindim. Ahmet Taner şablon bir konuşma yapmadı, tam aksine eleştirilerle söze başladı. Eleştirisi o dönemin iktidarının Atatürk ilkelerine özellikle lâikliğe yer derecede önem vermemesiydi. Yıl 1966...

Ahmet Taner elini çabuk tutar. "Çağdaş Türkiye'de Siyasal Güçler" adlı doktora tezi Duverger tarafından övgü ile kabul edilir. Masalımızın kahramanı hemen

yurduna döner. Fakat yalnız değildir... Masalımızın ikinci kahramanı Bordeaux doğumlu güzel mi güzel, karşılaştığı kişiye daha ilk karşılaşmada yaşam zevki aşıl原因, sevecen ve sıcakkanlı Nicole'du. Ahmet onunla yaşamını birleştirmeye karar verir, Nicole da yurdunu, ailesini terk edip hiç tanımadığı Türkiye'ye gelir, Türklerle sıcak dostluklar kurar, çevreye çabuk uyum gösterir.

Ahmet Taner'in eşi ile ilk karşılaşmamı hiç unutamıyorum. Sıcak bir yaz gecesi idi. Siyasal Bilgiler Fakültesi'nin genç öğretim üyelerinden Taner Timur ve eşi Serim Timur Fransızca bilmelerinden ötürü genç çiftle yakın bir arkadaşlık kurmuşlardı. Bir akşam Nenehatun Caddesi'ndeki evlerinin bahçesine davet edilmiştim. Ahmet Taner o sırada henüz Nicole adını taşıyan karısı ile geldi. Güzelliği, zerafeti, Türkiye'ye ve Türklerle karşı sıcak bakışı ile ilk geceden itibaren gönlümü fethetti. Daha sonra bu zarif ve adap erkân bilen genç kadın eşine büyük bir sürpriz yaptı: Doğacak olan bebeğinin kültür şokuna uğramaması için İslâmı benimsedi, Nilgün oldu. Önce Dolunay sonra Altınay adlı iki kızı olunca masallara uygun "mutlu bir aile" oldular.

Ahmet Taner akademik kariyeri seçtikten sonra bir süre Hacettepe Üniversitesi'nde çalıştı, daha sonra Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne girdi. Derslerini, o yıllarda Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne bağlı, Basın Yayın Yüksekokulu'nda veriyordu. Kürsümüzde o sıralarda Ahmet Yücekök, Türker Alkan, Doğu Ergil, Deniz Baykal bulunuyordu, hepsi ile çok olumlu ilişkiler kurmuştu.

Çalışkanlığı ona daha 1971'de TRT'nin Bilimsel Başarı Ödülü'nü kazandırdı. 1972'de "Öğrenci Ayaklanmaları" adlı tezle doçentlik elde etti. Fakültede geçen bu yıllarda sık sık Kışlalı'ların 86 metre karelik sosyal konut dairesine konuk olduk. Kızlar büyüyor, TV'den izledikleri programları canlı tiyatro halinde temsil etmek suretiyle bizi eğlendiriyorlardı. İçimden böylesine uygar, hoşgörülü, Batı ile Doğu'nun sentezini somut olarak canlandıran bir çiftin ülkeye kazandırdığı olumlu çalışmalarını herkese gösterebilsem düşünceleri sık sık geçiyordu. Bilimsel yayınları ile etrafın takdirini kazanan Kışlalı 1977 seçimlerinde Bülent Ecevit'in teşviki ile siyasete girdi, İzmir'den milletvekili oldu ve kabine-nin en genç bakanı olarak Kültür Bakanlığı gibi güç bir görevi üstlendi. Bakanlığı sırasında birçok olumlu girişime imzasını attı. Bu arada eski hocasını da kırmıyarak 1978 yazında Türk Sosyal Bilimler Derneği adına -1990'dan sonra ihmal ya da kasit nedeniyle hemen hemen yitirmiş olduğumuz Sait Halim Paşa yalısında- "Türk Toplumunda Kadın" konulu semineri düzenleme yardımcı oldu; kapanış konuşmasını da yaptı ve her yerde olduğu gibi orada da şu fikri vurguladı: "Atatürk, kadınların toplum yaşamında erkekler kadar başarılı olacaklarına inanıyordu. O, Kurtuluş Savaşı'nın en kritik anlarında Ankara'da topladığı öğretmenler kurultayında "kadın ve erkek" Türk insanına verilecek eğitimin ilkelerini saptadı, bir kısım Batı ülkelerinden önce Türk kadınına siyasi hakları kazandırdı." (1)

Bu satırların yazarı 1978/80 dönemini kontenjan senatörü sıfatıyla TBMM'de geçirdi. Bu vesile ile parlamentonun koridorlarında sık sık karşılaşıyor, durum değerlendirmesi yapıyorduk. 12 Eylül 1980'den sonra her ikimiz de üniversiteye döndük. Kışlalı bir yandan derslerini veriyor, bir yandan gazeteciliği sürdürüyordu. 1988'de profesörlüğe yükseltildi. 1990'dan sonra "Cumhuriyet" gazetesinde sütun sahibi oldu. Yazılarını sayısız okur büyük ilgi ile izliyordu. Yıllar geçmekle birlikte Ahmet Taner genç kalmasını bildi. Estetiğe, düzenli giyim kuşama özen gösteriyordu. Karı kocanın büyük düşü çirkin beton yığınlarından kurtulup, bahçeli küçük bir eve kavuşmaktı. Nihayet Ümitköy'deki ev bitti. 1989'da emekliliğe ayrıldığı zaman bu evde benim onuruma tüm meslektaşlarımın davetli olduğu unutulmaz bir kabul verdi. Çok hatırlıydı. Tüm kitaplarını hep eşime ve bana imzalayarak yollardı.

Unutamadığım bir anı, Ankara'ya bir gelişimizde Kışlalı'ları akşam üstü ziyaret etme vaadimizdi. Aniden Ankara'nın ünlü "kırk ikindiler"i indi, her taraf göl oldu. Taksi bulup Ümitköy'e varmamız, saat altı yerine dokuz buldu. Karı koca bizi her zamanki güler yüzle-

riyle karşıladılar, ikramda bulundular. Bahçeye doğru bir kameriye yaptırmışlardı. Çimen saklı ışıklarla yemyeşil parıldıyordu. Yağmur dinmişti. Nilgün'le dışarı çıktık, bana güllerini, hanımcillerini gösterdi, çok mutlu idi, o ılık mayıs gecesinde hava ıslak toprak kokuyordu, içimi iyimserlik kaplamıştı. Ne yazık ki çağdaş masallar eskiden olduğu gibi "mutlu son"la noktalanmıyor. Kötü cadı vakit kaybetmeksizin ortaya çıktı. Aynı yılın ağustos ayında korkunç bir kaza 28 yıllık sevgilileri bir anda ayırdı. İşaretsiz bırakılan bir mıcır yığınına çarpan arabaları takla atınca, Nilgün yaşamını yitirdi, Ahmet Taner ağır yaralı kurtulmuştu. Bir gün sonra tekrar evlerine gittik. Büyük bir boşluk ve hüznün egemendi. Ahmet Taner vakur bir şekilde büyük üzüntüsünün üstesinden gelmeye çalışıyordu, ona kızı Altınay arkadaşlık ediyordu. Yazılarına süratle döndü ve Türkiye'nin karşılaşmakta olduğu büyük toplumsal çalkantılar, Kürtçülük sorunu, laiklik, irtica olasılığı onun baş uğraşısı oldu. Kışlalı'ya göre bilim adamının fildişi kulesine kapanıp sadece bilimsel çalışmalar üretmeye hakkı yoktu, onun bir sorumluluğu da üniversite ile geniş halk kitleleri arasındaki iletişimi sağlamaktı. Bu işi çok başarılı yapıyordu. En karmaşık sorunları yalın, kolay anlaşılır ve usta bir üslupla aktarıyordu. Dönemin siyasal gelişimi karşısında durduğu yer belli idi: 1990'dan sonra DSP ve Bülent Ecevit'ten uzaklaşmıştı. DSP'nin Fethullah Gülen'e karşı sergilediği "yumuşak ve tavizkar yaklaşımı" içine sindiremiyordu. Öte yandan yeniden kurulan CHP'nin yön arayışlarını yadırgıyordu. Kışlalı bu yıllardan sonra tüm enerjisini Mustafa Kemal'in kurduğu Cumhuriyeti ve Kemalizmin ilkelerini savunmaya harcamıştı. Kışlalı ayrıca demokrasinin yeşermesinde büyük bir rol oynayabileceğine inandığı sivil topluma da çok önem verdi. Bu sırada kurulan Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği ile Atatürkçü Düşünce Derneği'nin yurtiçi ve yurtdışı toplantılarına katılıyor, tüm varlığı ile bu derneklere omuz veriyordu. Laik bir devlet yapısı olmaksızın demokrasinin yaşayamayacağına inanmıştı. Kışlalı Türk kamuyuna birçok siyaset bilimi kavramı da öğretti; örneğin alt ve üst kimlik kavramları gibi. Ülkemizde sayısız ölümlere ve mateme yol açan etnik çatışmaya bakın 1992'de nasıl bir çözüm öneriyordu:

"Nasıl ki demokratik toplumdaki her isteyen gazete çıkarabilirse, her isteyen radyo ve TV yayını da yapabilir. Ama Kürtçe TV devletin görevi olamaz!" (2)

Çağdaş masalların bir özelliği masalı olumsuz bir yöne doğru çekmekle kalmayıp, masalı acı biçimde noktalamalarıdır. Ahmet Taner büyük yalnızlığını paylaşmak üzere düşüncelerine uygun bir hayat arkadaşı bulmuştu. Bir ay önce üçüncü kızı Nilay dünyaya gelmişti. Ahmet Taner "Acaba bu kızım büyüdüğü zaman babasını hatırlayabilecek mi?" diye bir yakınına soru yöneltmişti. Bunun yanıtı 22 Ekim 1999 günü sabah gelmişti. O uğursuz eller O'nu bizden alıp götürdü, sütünü sustu. Fakat Ahmet Taner usta bir bahçevandı, ektiği çiçekler hep açtı, ona gençler, öğrencileri sahip çıktı.

Bizler, bir yüzyılın üç çeyreğini doldurmuş meslektaşları O'nunla övünüyoruz, çünkü bizlerin yeter derece aşılamadığı duyarlılığı o kitlelere aktarmasını bilmiştir. Ankara'daki törenlerde ve İstanbul'da "Cumhuriyet" gazetesinin bahçesindeki genç-yaşlı okurları bir ağızdan haykırıyorduk "Cumhuriyet'i yaşatacağız!".

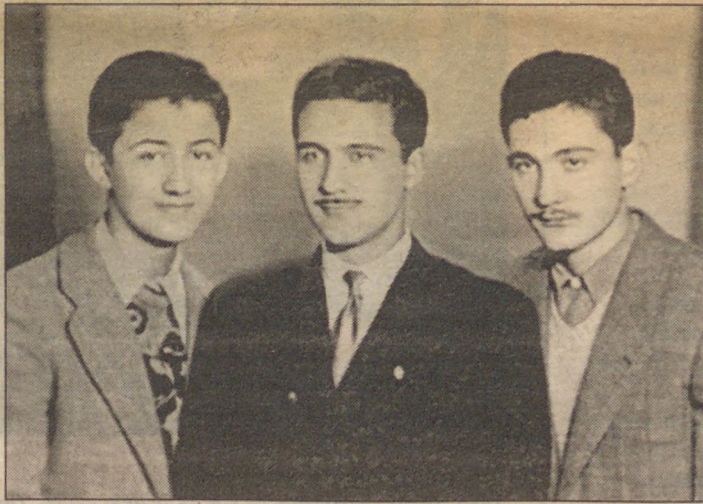
Mustafa Kemal Türk gençliğine hitabesini kaleme alırken hepimizin fani olduğumuzu biliyordu. Ahmet Taner de emanetin bir gün daha genç omuzlara devredileceğini biliyordu. Bize teselli veren tek düşünce budur. O'nun ve bizlerin ideallerimizi sürdürecektir olanlar Dolunay, Altınay ve Nilay'ın doğmuş ve doğacak olan kardeşleridir... ◀

1) Ahmet Taner Kışlalı, Kemalizm, Laiklik ve Demokrasi, Ankara: 1994, İmge Kitabevi, "Kürtçe TV'ye evet, ama...", s. 69

2) Ahmet Taner Kışlalı, Atatürk'e Saldırmanın Dayanılmaz Hafifliği, Ankara: 1993, İmge Kitabevi, s. 222

1939'da Tokat'ın Zile ilçesinde dünyaya geldi. Üç erkek çocuğun en küçüğüydü Ahmet Taner Kışlalı... Aile albümünden...

Kültür Bakanı iken Çocuk Kitapları Fuarı'nı açarken... (Altta)

DERGİ'DEN

Merhaba,

"Terörizm, toplumun ve dolayısıyla toplumu yönetenlerin direncini kırmak için 'ortak korku yaratmak', daha doğrusu 'dehşet salmak' amacına yöneliktir." Geçen hafta bir suikast sonucu yitirdiğimiz Ahmet Taner Kışlalı'nın öğrencilerine terörizmi anlatırken özenle seçtiği cümlelerden biri de buydu. Kışlalı, şiddetin bir gün kendisini de hedef alabileceğini pek çok aydın gibi aklının bir köşesinden mutlaka geçirmişti. Ama onu çok seven öğrencilerine siyaset biliminin denklemlerini öğretirken şiddetin doğrudan hedefinin bireyler değil toplum olduğunu öğretmişti. Dehşet aynen onun tanımladığı biçimde geldi. Bu kez aramızdan çekilip alınan onun bedeni oldu. Ahmet Hoca, Siyasal Sistemler kitabının 43. sayfasında ise şunları söylüyordu: "Terörizm, giderek toplumdaki 'demokratik iletişim kanalları' nı tıkar ve bir kutuplaşmaya neden olur. Mantığın değil duyguların öne çıktığı böyle bir ortamda, geniş kitleler genellikle devletin yanında yer alır ve 'en sert önlemler'in destekçisi kesilirler. Bu koşullar-özellikle demokrasi deneyimi az olan toplumlarda- 'baskı rejimleri'nin oluşumuna çok elverişlidir." Türkiye'de teröre hedef olmuş öylesine çok aydınımız var ki... "Sıra kimde?" sorusu asla unutulmuyor.

Kışlalı suikastinin ardından devletin bütün istihbarat birimleri bilgi alışverişini içinde teröristlerin peşine düştü. Yine robot resimler çizildi. Ama hatırlatmakta yarar var. Türkiye'de faili meçhul cinayetlerin ardından çizilen robot resim sayısı 283.442, faili meçhul dosyası ise 700.000.

Ancak bildiğimiz kadarıyla Türkiye'de kaç uçurtmayacak kadar güçlü bir istihbarat ağı var. Telefonlar sık sık dinleniyor, konuşmalar izleniyor, cep telefonları takip altında. Terör örgütleri tanınıyor. Bağlantıları biliniyor. Teröristler ya da azmettirenler üzerine sayısız rapor hazırlanıyor. Devletin tepesinde geçmiş yıllarda suikastten kıl payı kurtulmuş iki önemli isim var. Süleyman Demirel ve Bülent Ecevit. Türkiye terörizm konusunda en çok deneyimi olan ülke konumunda. Deneyimi bilgiye dökecek bir iradeye ihtiyacımız öylesine büyük ki. Yanlış bir faile ve üstü kapatılmış bir cinayete daha toplumun dayanma gücü kalmadı. Ahmet Taner Kışlalı'nın ve bugüne dek yitirdiğimiz bütün değerli aydınların anısına artık gerçeği, sadece gerçeği bilmek istiyoruz.

Önümüzdeki hafta sonu yeni bir dergide buluşmak umuduyla...

İpek Çalışlar

CUMHURİYET DERGİ

İMTİYAZ SAHİBİ: YEDİ MAYIS HABER AJANSI BASIN VE YAYINCILIK AŞ ADINA BERİN NADI ■ YAYIN DANIŞMANI: İPEK ÇALIŞLAR ■ SORUMLU MÜDÜR: FİKRET İLKİZ ■ GÖRSEL YÖNETMEN: AYNUR ÇOLAK ■ BASKI: ÇAĞDAŞ MATBAACILIK LTD. ŞTİ ■ İDARE MERKEZİ: TÜRKCOĞAĞI CAD. NO: 39-41 CAĞALOĞLU, 34334 İSTANBUL TEL: (0212) 512 05 05 ■ REKLAM: MEDYA C

HAFTAYA BAKIŞ

AHMET TANER KIŞLALI

Gençliğe umut ve sorumluluk vermek!...

Mendès-France, Fransa başbakanıyken, 1954 yılında şöyle demişti:

"Rejimin yönü ile gençliğin eğilimleri arasında bir ayrılma olduğu andan itibaren, felaket yakın demektir. Totalitarizm, az ya da çok uzun sürede tehlike oluşturmaya başlar. Eğer cumhuriyet, gençliğin umut ve tutkularını toplayıp yön veremezse, onlara katkıda bulunamazsa, önüne geçilemez bir baskı altında hızla yıkılacaktır."

Batılı demokrasiler, özellikle 1968 sonrasında, gençleri sisteme katarak yollarında yürüdüler. Sistem içinde kendilerine -hem bugün hem de yarın- bir yer olduğunu gençlere göstermeyi başardılar:

Oysa Türkiye, özellikle 12 Eylül döneminde, gençlik konusunda da, yanlış bir tanımdan hareketle yanlış adımlar attı.

Şimdi çağdaş bir demokrasiye ulaşmak için atılacak yeni adımlar gündemde. Ama hâlâ, partilerin gençlik kolu oluşturmalarına kuşkuyla bakanlar var.

Hâlâ, gençliğin ilkokuldan başlayarak demokrasiye alışması, liseden başlayarak sesini duyurması, üniversiteden başlayarak yönetime ortak olması gereğini kavrayamayanlar var.

Bugün "Nasıl bir eğitim sistemi, nasıl bir üniversite" sorusu tartışılıyor. Ama eğitimin temel gereği olan gencin, o sistem içindeki yerini düşünen çok az.

Biz demokrasiyi, hem de Demokrat Parti'nin baskıcı yıllarında, Kabataş Lisesi'nde yaşayarak öğrendik. Okulun hoparlörlerinden seçim konuşmaları yaptık. Temsilcilerimizi, başkanımızı seçtik. Müdürümüz rahmetli Faik Dranz ile öğrenci meclisinde uygarca tartıştık. Aldığımız en aykırı kararları bile uyguladı. Rejimin baskılarının iyice arttığı dönemde bile, bu demokratik ortamı Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde de bulduk. Gene seçim kampanyaları yapıldı. Gene her sınıf, kendi temsilcilerini "kapalı oy, açık tasnif" yöntemiyle seçti. Aslında o kadar yakınlarla gelmeye de gerek yok. 1992 Türkiye'sinin eğitim kurumlarının büyük çoğunluğunda bulunmayan demokratik bir ortam, yarım yüzyıl önceki Köy Enstitülerinde -hem de "tek parti" döneminde- vardı.

Her cumartesi öğleden sonra toplanan Köy Enstitüsü genel kurulunda öğrenciler, öğretmenler ve yöneticiler, sorunları özgürce tartışırlardı. Üstelik müdürün değil, "bir öğrencinin yönettiği" toplantılarda...

Demokrasi bir yaşam biçimidir. Yaşanmadan öğrenilemez! Demokrasinin temeli olan hoşgörü ve uzlaşma alışkanlığı, ancak yaşanarak, hatalar yapılarak, zamanla oluşur. Demokrasi isteyen, demokrasiyi aileye de, okula da sokmak zorundadır.

Ailede baskı gören, okulda söz hakkı verilmeyen genç, milletvekili seçildiğinde hoşgörülü olabilir mi? O yetiştirme koşullarını hazırlayanların, o milletvekilinin, farklı düşünce sahibini kürsüden indirmek istemesini eleştirmeye hakkı kalır mı?

Gençlerin enerjileri var. Gelecek endişeleri var. İlgileri, bilgileri var.

Ama sorumlulukları yok.

İçinde asıl gençlerin yaşayacakları geleceğin toplumu ile ilgili kararlar, o gelecekte yaşamayacak olanlar tarafından, çok kez gençlerin görüşü bile alınmadan veriliyor.

Toplum hızla değişiyor. Ama enerjileri ve en yeni bilgileri öğrenmeleri nedeniyle, yeni koşullara, değişmeye en kolay uyum sağlayacak olanlar, her türlü karar ve hatta uygulama süreçlerinin dışındalar...

Gençlik sesini yükselttiğinde değil, asıl sustuğu, pıstığı zaman endişelenmek gerekir. Ülkenin geleceği için!

Cumhuriyet, 26 Nisan 1992

Acıyı paylaşmaya çalıştığımız 23 Ekim 1999 günü...

1989 Aralık. Kışlatılar'ın Ümitköy'deki evleri. Dolunay, Ahmet Taner, Nilgün ve Mahmut Kışlalı...

TERÖRÜN DERSİNİ VERİYORDU...

Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde Siyaset Bilimi dersine giren öğrencileri sevgili hocaları Ahmet Taner Kışlalı'dan neler öğreniyorlardı?

"Her siyasal sistem, aynı zamanda çatışmayı ve uzlaşmayı içerir. Açık ya da kapalı, yumuşak ya da sert, çatışmanın olmadığı yerde uzlaşmadan söz edilemez. Her uzlaşma mutlaka bir çatışmanın ürünü olduğu gibi; her çatışma da, çok katı ve acımasız bir görünüm altında olsa bile, mutlaka gelecekteki uzlaşmanın tohumlarını taşır. En katı baskı rejimleri bile, belirli bir "enaz" (asgari) düzeyde uzlaşmaya dayanırlar. Toplumsal güçler arasında hiçbir uzlaşmanın olmadığı yerde, siyasal sistem de olmaz." Ahmet Taner Kışlalı'nın öğrencilerine ithaf ettiği Siyasal Sistemler Kitabı'nın (İmge Kitabevi, 1998) önsözünde bu satırlar yer alıyor.

Siyasal çatışmanın incelendiği ilk bölümde siyasal çatışmada kullanılan araçları şiddete dayalı olanlar ve olmayanlar biçiminde ikiye ayıran Kışlalı şöyle diyor: "Siyasal çatışmada amacına ulaşmak için yumruktan, sopadan başlayarak en gelişmiş silahlara ve en gelişmiş şiddet yöntemlerini kullanmaya insanların niçin başvurduklarını incelemek ne kadar ilginçse, şiddet yolunun sonuçlarına eğilmek de o ölçüde önemlidir."

Terörizmin sosyolojisi başlıklı bölümde ise şunları anlatıyordu:

Latince kökenli "terör" sözcüğü, "büyük korku" ya da "korkudan titreme" anlamını taşır. Terörizm ise, "siyasal şiddet" ve "yıldırımcılık" anlamında kullanılır. Toplumun-ve dolayısıyla toplumu yönetenlerin direncini kırmak için "ortak korku yaratmak", daha doğrusu, "dehşet salmak" amacına yöneliktir. Terörizm, "zayıf" olanın seçtiği bir tür "siyasal şiddet" biçimidir. Terörist-zayıf olduğu için-kendini gizler. Beklenmeyen bir anda ve beklenmeyen bir yerde "vurup kaçmaya" çalışır. Çünkü devletin güvenlik güçleri, sayıca ve silahça kendisinden üstündür. "Adi şiddet" te, amaç bir varlığa zarar vermek ya da onu yok etmektir. Oysa terörist için, şiddet bir amaç değil "araç"tır. Örneğin sıradan bir katil, bir insanı "ölmesini istediği için" öldürür. Terörist içinse, önemli olan o insan ya da insanlar değil, onları öldürdüğü zaman toplumda yaratacağı etkidir. Bir trene bomba koyduğunda, trende kimlerin olduğu, ölecek olanların kimliği "doğrudan" bir önem taşımaz. Bu nedendir ki; şiddetsiz terör olmaz, ama her şiddet de terör değildir. Atilla Yayla'nın da altını çizdiği gibi; "terör eylemlerinde, psikolojik sonuçlar fiziksel hedeflerden çok daha önemlidir." Terörizm "hesaplı" bir şiddettir. Amacı olabildiğince çok insan öldürmek değil, kitlelerin "eylemlerinden etkilenmesini" sağlamaktır. Kitlelerin "dehşete"

kapılmasını, bir umutsuzluk içinde "teröristin isteklerine boyun eğilmesi"nden başka çare olmadığını düşünmesini sağlamaktır.

(...)

Çağdaş anlamı ile terörizmin kurucusunun Hasan Sabbah olduğu söylenebilir. Selçuklu döneminde terörü "sistemli bir araç" haline getiren Hasan Sabbah (1049-1134), Batı'nı tarikatının kurucusuydu. Korkunun düşünce ve mantık süreçlerini bozarak insanları sürüleştireceğini anlamıştı (...) Amacı, devleti halkın gözünde "zalim" konumuna iterek kendi yaptıklarını yasalılaştırmaktı. En değerli vezirleri öldürtüyor ve böylece, devletin kendi kendisini bile koruyamadığını halka göstermeye çalışıyordu.

Günümüzden yaklaşık 9 yüzyıl önceki terörizmin ilke ve yöntemleriyle çağdaş terörizm arasındaki benzerlikler çarpıcıdır.

Devletin de "terörü bastırmak" amacıyla zaman zaman benzer yöntemler kullandığını ve buna "devlet terörü" denildiğini biliyoruz. Özellikle demokratik olmayan siyasal sistemlerde daha yaygın olarak bu uygulamaya rastlamakla birlikte; "terörizm" denince asıl akla gelen, devlet ve sivil halka karşı kullanılan "sistemli şiddet"tir. (...)

Hangi türden olursa olsun, terör örgütünün varlığını

sürdürebilmesi, öncelikle iç ve dış desteklere bağlıdır. İçte belirli bir toplumsal destek "önkoşul"dur. O devletin zayıflamasını isteyen dış güçlerin desteği ise, olayın boyutlarının belirlenmesinde rol oynar. Eğer dış destek komşu devletlerden geliyorsa, aynı bir önem taşır. Çünkü böyle bir destek, terör örgütüne sığınma kolaylığı ve dolayısıyla daha geniş hareket serbestliği sağlar.

(...)

Terörizme karşı ne yapmalı?

Terörizme karşı verilen savaşımında öncelikle gözönüne alınması gereken üç temel noktadan sözedilebilir: 1) Tek başına silahlı savaşım hemen hiçbir zaman terörü sona erdiremeyeceği gibi, terörün silahsız çözümü de yoktur. (Bir uzmanın deyişiyle, "Hiçbir ödün teröristi tatmin etmez!") 2) Gerçek dünya ile "teröristin dünyası" arasında büyük fark vardır. Teröristin inançları ile gerçek olaylar ve olgular arasındaki "çelişkiler" somutlaştıkça, teröristin direnci azalır. 3) Terör grubunun inançlarını değiştirmeye çalışmak yanlıştır. Ancak tek tek teröristler üzerinde etkili olunabilir. Bir bütün olarak grubun değişebilmesi çok zordur. Teröristin istemlerini kabul etmek, "şantaj boyunu eğmek" anlamına gelir. Ve yeni terörist eylemleri özendirmekten başka bir işe yaramaz. Ama silah ve şiddet karşısında toplumun boyun eğdiğini göstermek ne kadar yanlış ise; terörü yaratan ortamın değişmesi için gerekli "demokratik" adımları atmaktan kaçınmak da, o ölçüde hatalıdır.

Resmi ya da özel kitle iletişim araçlarının terörizmle ilgili tutumu da, teröre karşı savaşımında önem taşır. Haberler doğrulara dayanmalı, ama şiddet eylemleri teröristlerin bir "başansı" ya da toplum açısından "panik" havasında sunulmaktan kaçınılmalıdır. Terörü en çok özendirecek anlatım biçimi ise, terörizmin bir "savaş" olarak nitelendirilmesidir. Böyle bir nitelendirme, teröristin kendisine ve "dava"sına olan saygısını arttıracaktır.

Teröristin direnme gücünü kıran iki temel etken vardır: Temel inançlarına yönelik kuşkular duymaya başlaması ve silahlı savaşımın başansızlığa "mahkûm" olduğu bilincine varması... Terörizmle ilgili haber ve yorumlar şu üç noktayı vurguladığı ölçüde-bu amaca yönelik olarak-etkili olurlar: 1) Terörizm "maşum kurbanlar"a zarar verir; 2)Terörizmle hedeflenen amaca varılmaz; 3) Barışçı yollar, siyasal amaçlara ulaşmada daha etkili ve saygındır.

Son olarak şunu söyleyebiliriz: Terörizm, giderek toplumdaki "demokratik iletişim kanalları" nı tıkır ve bir kutuplaşmaya neden olur. Mantığın değil duyguların öne çıktığı böyle bir ortamda, geniş kitleler genellikle devletin yanında yer alır ve "en sert önlemler" in destekçisi kesilirler. Bu koşullar-özellikle demokrasi deneyimi az olan toplumlarda- "baskı rejimleri" nin oluşumuna çok elverişlidir.

Kızı Altınay'la...

Yakılan Atatürk Kültür Merkezi'nin yeniden açılışını Kışlalı yapıyor. Solundaki Nilgün Kışlalı.

